

משנה מסכת ראש השנה – חוברת עבודה

שם התלמיד/ה _____

'קידוש החודש' - קביעת החודש העברי, היתה ותהיה תהליך מרתק, שכולל מידי חודש קבלת עדים בבית הדין הגדול – הסנהדרין. בנוסף, יש צורך להחליט אם עדותם נכונה, לפי ידע מדעי ושיקול דעת של חכמי ישראל. קביעת הלוח גם דוחה את השבת! בחוברת זו נלמד את המשניות העוסקות בתהליך 'קידוש החודש'.

תשפ"ב

יחידה א' – תהליך קידוש החודש

מה עושים בסוף החורף?

צליל ואלישמע ישבו על הספסל בשכונה ושוחחו ביניהם על פורים המתקרב. 'אני עוד לא יודע למה להתחפש', אמר צליל. 'אתה בכלל מתחפש עדיין? אני כבר לא בקטע' – ענה לו חברו אלישמע. שניהם היו בכיתה ח', ובגיל כזה תחפושת כבר לא מובנת מאליה.

'כן, אבל אני מחפש לעשות משהו מעניין, שונה כזה. אתה יודע, אחרי החורף הארוך שלא נגמר, בכל זאת, צריך משהו קצת אחר' – הסביר צליל.

'כן, לגמרי! ובדיוק בגלל זה, אתה יודע מה אני הולך לעשות?' שאל אלישמע בעיניים נוצצות.

'מה? מה אתה הולך לעשות?' נדרך צליל בסקרנות,

'אני הולך להצטרף לאבא שלי לעדות של קידוש החודש! אני כבר בר מצווה, ואני יכול לבוא איתו לירושלים, לבית הדין הגדול – הסנהדרין!', השיב אלישמע בהתלהבות.

'ממההה?' עדות? חודש? בית דין? על מה אתה מדבר אלישמע! התפלא צליל.

'צליל אחי, מה איתך! אתה לא בעניינים!

בתחילת הלילה שאחרי כ"ט בחודש העברי, שמים לב לירח החדש הקטן שמתחיל שוב להופיע בשמים.

אם רואים אותו, שמים לב היטב לכל הפרטים – גודל, צורה, שעה, גובה, מיקום בשמים, ואז הולכים לבית הדין הגדול בירושלים.

מעידים, כלומר - מספרים שראינו את הירח החדש – כמו עדים בבית משפט, הם שואלים שאלות כדי לוודא שבאמת ראינו – כמו חקירה

של עדים, ואז – הם קובעים לפי מה שאמרנו להם את התאריך! את תחילת החודש העברי החדש!, הסביר אלישמע.

'ואיפה הפואנטה?' שאל צליל, לא לגמרי מבין. 'את כל הדרך ללכת כדי שכמה רבנים ישאלו אותך מה הגודל של הירח? בשביל זה לנסוע עד ירושלים?'

'צליל, תקלוט! זה אדיר! מטורף! התלהב אלישמע. 'כל התאריך העברי, מתי יהיה א' בחודש, וממילא - באיזה יום יהיה פורים ומתי יהיה פסח – הכל ייקבע לפי מה שאלישמע סיפר לבית הדין! בעצם – יש לי יותר טוב: לפי מה שצליל ואלישמע סיפרו לבית הדין! איך זה בשבילך?'

צליל חשב לרגע ואז אמר: 'שמע, באמת נשמע מיוחד. ובאמת הרבה זמן לא הייתי בירושלים, מעניין לי לנסוע איתך.'

'אבל... 'ניסה צליל לומר משפט.

'שום אבל! אתה בא איתי!' קטע אותו אלישמע בהחלטיות.

'רגע, תן לשאול משהו. אל תדאג, אני בא. כבר אמרתי לך שאני בא.' הרגיע צליל.

'אני פשוט לא מבין דבר אחד: למה בית הדין צריך אותנו, שאנחנו נבוא? הם לא יכולים להסתכל בשמים בעצמם ולראות שהירח החדש הופיע?' תהה צליל.

אלישמע הסתכל על צליל, התאמץ להיזכר – ולבסוף נזכר: 'אני גם שאלתי את אבא שלי על זה, והוא הסביר לי: ה' נתן לנו את המצוות של החגים, אבל ה' גם רצה שאנחנו, עם ישראל, נהיה שותפים בקביעה של תאריכי החגים. לא רק הרבנים שזה רגיל שהם קובעים הלכות, אלא גם האנשים הרגילים, כל מי שמעל בר מצווה יכול להיות שותף עם בית הדין ועם ה' בקביעה של החגים.'

צליל שתק לרגע, ואז אמר: 'ואוו. נשמע שזה באמת מיוחד. אני הולך לדבר עם ההורים שלי על הרעיון. אעדכן אותך' – נפרד צליל. 'נהיה בקשר!' נופף לו אלישמע לשלום.

3. **חשבו:** בימינו, לוח השנה העברי מסודר וקבוע מראש. מהם היתרונות והחסרונות של לוח שנה שנקבע בכל חודש מחדש? _____

4. **מצאו את ההגדרות בתפזורת להנאתכם!**

ק	ר	ג	ק	ש	ט	י	מ	ב	ה	ס	ר	ח
ל	פ	ב	י	ת	ד	י	נ	נ	ל	ח	ד	מ
א	ו	ט	ד	פ	ו	ל	צ	ע	ת	ג	ז	ס
י	צ	ח	ו	ת	ש	ה	ת	מ	פ	י	ב	כ
ר	ה	ק	ש	י	ב	ו	ג	ש	מ	מ	ה	ת
ח	ד	ת	ה	נ	פ	מ	ש	י	ו	ו	פ	ר
ח	י	צ	ח	ת	ה	ד	ד	ל	ס	ז	ל	א
ד	כ	ח	ו	ר	ו	ע	ג	א	ש	מ	י	ש
ש	ע	ש	ד	ח	ת	ס	ב	פ	א	נ	ט	ה
פ	ח	ט	ש	א	ר	נ	ת	ר	ה	י	ר	ש
ל	ל	א	מ	נ	ר	ק	ב	ס	י	מ	ק	נ
י	ר	י	ע	ל	י	ל	צ	ל	ח	מ	ת	ה
ג	ס	נ	ט	י	צ	ת	ד	ז	פ	ח	י	נ

לוח שנה עברי קידוש החודש בית דין עדים שותפות ירח חדש ראש חודש חגים וזמנים צליל אלישמע מסכת ראש השנה

יחידה א' - סיכום

1. כתבו ליד כל הגדרה את התפקיד המתאים בתהליך קידוש החודש. היעזרו בתרמילון.

- א. ראו את הירח החדש, והולכים לספר על-כך לבית הדין: - _____
 ב. יושבים במקום מרכזי (ירושלים / יבנה / מקום אחר), ומקבלים את דברי העדים על הירח החדש. צריכים להחליט מתי יהיה ראש חודש. _____

תרמילון: *בית הדין-דיין'ט צדי'ט*

2. השלימו בעזרת התרמילון את חמשת השלבים בתהליך קידוש החודש

- א. העדים רואים את _____.
 ב. העדים הולכים ל _____.
 ג. _____ בודק את דברי ה _____.
 ד. בית הדין מחליט אם לקבל את דברי ה _____ ולקבוע _____.
 ה. מודיעים על החלטת _____ לכל _____.

תרמילון:

צדי'ט, בית הדין, צט ישראל, בית הדין, הירח החדש, ראש חודש

יחידה ב' – יציאה לעדות החודש בשבת

ומה עם אוכל ושתייה?

צליל ואלישמע נפגשו במגרש הכדורגל השכונתי למשחק עם עוד חברים. החברים אירגנו את הקבוצות, ובינתיים שאל אלישמע את צליל: 'נו, מה ההורים שלך אומרים? אתה יכול לבוא איתנו?'

'כן, ההורים שלי אהבו את הרעיון. רק הם אמרו שכנראה החודש זה לא מסתדר'. השיב צליל.

'מה באמת? חבל! בחודש הבא יש לאבא שלי מילואים ואנחנו לא נוכל ללכת. מה הבעיה בחודש הזה?', חקר אלישמע.

'כ"ט שבט יוצא ביום שישי. זה אומר שהזמן שבו צריכים לשים לב אם הירח החדש מופיע, הוא ליל שבת. בעייתי לנסוע בשבת', הסביר צליל.

אלישמע חשב רגע, ואז אמר: 'אני ממש זוכר שאבא שלי אמר פעם שהולכים להעיד על החודש גם בשבת. אני לא יודע למה, זה הרי לא פיקוח נפש, אבל ככה זה'.

'כן, גם אבא שלי אמר את זה, אבל הוא אמר שהוא לא יודע אם מותר לקחת איתנו דברים. אתה יודע, אסור בשבת לקחת דברים מחוץ לעירוב. אז אמא שלי אמרה שלא מתאים שאני אלך לירושלים בלי אוכל ושתייה', סיפר צליל.

'מעניין. לא חשבתי על זה. אבל אתה יודע מה? אמא שלי גם מאוד דאגנית. היא בחיים לא היתה מסכימה שנצא בלי אוכל ושתייה, והיא לא אמרה כלום כשדיברנו על זה. לכן נראה לי שמותר לקחת דברים איתנו'.

'חייבים לבדוק את זה' – סיכמו החברים, והצטרפו למשחק הכדורגל.

יחידה ב' – פרק א משנה ט

מִי שֶׁרָאָה [בשבת] אֶת הַחֹדֶשׁ [=את הירח החדש] וְאֵינוּ יָכוֹל לְהֵלֵךְ, מוֹלִיכִים אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר, אֶפְלוּ בַמָּטָה; וְאִם צוּדָה [=אורב] לָהֶם, לוֹקְחִין בְּיָדָם מְקֻלוֹת; וְאִם הֵיטָה דָרָךְ רְחוּקָה, לוֹקְחִין בְּיָדָן מְזוֹנוֹת. שְׁעַל מְהֵלֵךְ לִילָה וְיוֹם, מְחַלְלִים אֶת הַשֶּׁבֶת וְיוֹצְאִין לְעֵדוֹת הַחֹדֶשׁ,

שְׁנַאָמֵר: (וְיִקְרָא כג, ד)

"אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יי, מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם."

1. המשנה מביאה שלוש דוגמאות לדברים שאפשר לקחת בשבת מחוץ לעירוב, כדי לפתור בעיות שונות. השלימו את הבעיות והחפצים במקומות המתאימים!

א. אם מי שראה את הירח החדש לא יכול ללכת, מותר לקחת אותו לבית הדין בעזרת _____ או _____.

ב. אם יש בדרך _____, מותר לקחת כפי נק, כמו למשל _____.

ג. אם הדרך לבית הדין _____, מותר לעדים לקחת איתם _____.

2. **מאיזו מילה** בפסוק למדו שיש ללכת לעדות החודש בכל מצב, גם אם זו שבת? _____

3. לפי המשנה, מותר לצליל ואלישמע לקחת איתם אוכל ושתייה לדרך? _____

4. **פסוק בתוך משנה:** מהם הסימנים לכך שבמשנה שלנו יש פסוק? כתבו לפחות 2 מתוך 3 הסימנים. _____

יחידה ג' – שבת, והירח היה ברור

ביום שישי כ"ט שבט, צליל ואלישמע נפגשו בכניסה לבית הכנסת, כמה דקות לפני תחילת תפילת השבת.

'נו, אתה מוכן?' שאל אלישמע את צליל,

'כן, לגמרי מוכן. ההורים שלי אמרו שאין בעיה שאבוא איתכם לירושלים להעיד על הירח החדש', אישר צליל.

'טוב, אז נראה לי שאיך שמתחיל להחשיך – אנחנו יוצאים רגע החוצה מהתפילה כדי לראות מה קורה'. 'אין בעיה' – סיכמו החברים.

ובאמת, עם רדת החשיכה, עוד לפני סיום התפילה, יצאו השניים לחצר בית הכנסת.

'תראה, הנה הירח החדש, רואים אותו ממש ברור!' התלהב צליל.

'כן. ונראה לי שמרוב שזה ברור – זה אומר שאנחנו לא הולכים לירושלים' אמר אלישמע באכזבה.

'מה??? למה שלא נלך???' התפלא צליל.

'כי היום שבת! וזה חילול שבת ללכת לירושלים'. קבע אלישמע.

'אבל... הרי למדנו שהולכים להעיד בשביל קידוש החודש גם בשבת! כך גם סיכמנו לפני התפילה!' – טען צליל.

'כן, נכון, אבל... רואים את הירח כל-כך ברור, בלי שום עננים שמסתירים אותו, בטח ראו אותו היטב גם בירושלים המון אנשים. הם יגיעו לבית הדין להעיד, ואז כל הנסיעה שלנו מיותרת. לא נראה לי שמחללים שבת בשביל נסיעה מיותרת!'

'אני לא מוותר כל כך בקלות. בוא נברר את זה', התעקש צליל.

יחידה ג' - פרק א' משנה ה'

אז מי צודק? צליל או אלישמע?

כאשר ראו את הירח בבירור, הולכים בשבת לבית הדין או לא?

סדר מ/א? מסכת פרק א' משנה ה'

[מדובר כאשר ראו את הירח בליל שבת]

בִּין שְׁנֵי נְרָאָה [הירח] בְּעֵלִיל [=בבירור] וּבִין שְׁלֹא נְרָאָה בְּעֵלִיל,

מְחַלְלִים עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:

אִם נְרָאָה בְּעֵלִיל,

אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

1. במשנה מוזכרות שתי דיעות.

א. **הדגישו** את שם החכם המופיע בפירוש במשנה.

ב. כיצד אנו קוראים לדיעה הראשונה במשנה המופיעה ללא ציון

שם החכם? השלימו: תנא _____ . פירוש מילים אלו

הוא התנא ה_____ .

2. במשנה נאמרה המילה '**בעליל**'.

א. מה פירוש מילה זו? _____

ב. **את מי** ראו 'בעליל'? _____

ג. **מי** ראה אותו 'בעליל'? _____

ד. באיזה מצב לא יראו את הירח 'בעליל'? _____

יחידה ד' – שבת, ואנשים רבים הולכים להעיד בבית הדין

אלישמע וצליל יצאו (בליל שבת, זוכרים?) לירושלים עם אבא של אלישמע. נרגשים ודרוכים הם שוחחו ביניהם על הירח שראו, ועל המפגש שמצפה להם עם בית הדין. בין לבין הם סעדו את ליבם במטעמי השבת שאמא ארזה להם צידה לדרך.

אחרי כשעה וחצי הם רצו לנוח מעט. הם נכנסו לאחד היישובים, וחיפשו מקום. לשמחתם הרבה הם ראו בניין גדול ומואר – בית הכנסת של היישוב. 'בואו, ננוח, נשתה משהו ונמשיך' אמר אבא של אלישמע.

הם נכנסו לבית הכנסת, ומה גדולה היתה הפתעתם – אנשים רבים היו שם, ונראה היה שכולם באו לשם בדרכם לבית הדין שבירושלים. תוך כדי מילוי בקבוקי המים והכנת שתיה חמה, הגיע לאוזניהם ויכוח קולני בין שני אנשים:

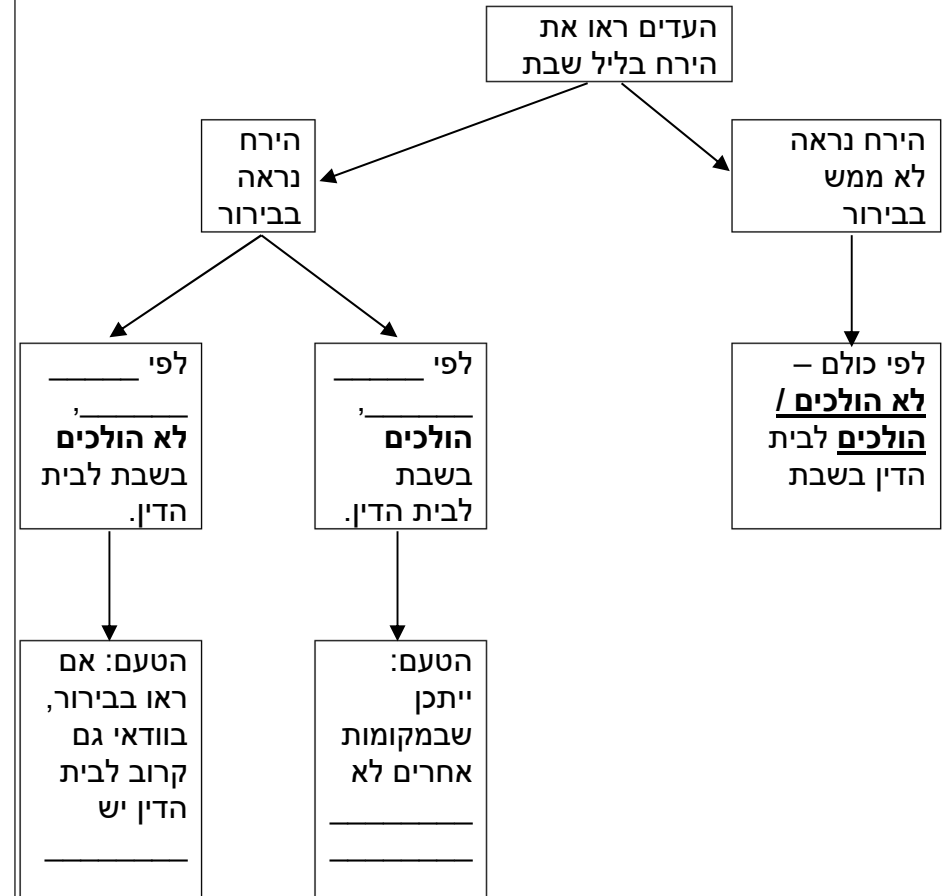
'ברור שאני ממשיך, ההשתתפות בקידוש החודש זו מצווה גדולה, שלפי ההלכה מחללים בשבילה את השבת!'

'כן, אבל יש רק בעיה קטנה. אתה, לא הולך להשתתף במצווה הזו. עברו כאן לפניך עשרות אנשים בדרך לירושלים. יש כבר מי שיעידו לבית הדין על הירח החדש גם בלעדיך!'

'כן?! עכשיו אתה אומר לי את זה?! אחרי שהלכתי את כל הדרך מהבית, וויתרתי על סעודת שבת משפחתית?! הרב ביישוב בפירוש אמר לי ללכת לבית הדין. ואני בטוח שהוא התכוון ללכת לבית הדין עד הסוף, ולא שאני אתקע באמצע הדרך!'

'ואם הרב שלך היה יודע שהמון אנשים הלכו כבר לבית הדין, הוא גם היה אומר לך ללכת? ממש לא נראה לי. בסוף יש גם שבת שצריך לשמור כמה שאפשר!'

3. השלימו את התרשים, והקיפו בעיגול במקומות המתאימים.:

4. לפי המשנה, צליל ואלישמע הולכים או לא הולכים לירושלים בשבת?

1. מה דעתכם? להמשיך או לא להמשיך לבית הדין? נמקו מדוע.

יחידה ד' – פרק א' משנה ו'

סדר מסכת פרק א' משנה ו'

מַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים זֹוג,
וְעָכְבוּ רַבִּי עֲקִיבָא בְּלוֹד.
שָׁלַח לוֹ רַבִּן גַּמְלִיאֵל:
אִם מְעַכְבֵּ אֶתְּהָ אֶת הַרְבֵּים,
נִמְצְאתָ מִכְשִׁילָן לְעֵתִיד לְבוֹא.

2. סמנו את שמות שני החכמים במשנה.

3. א. השלימו:

העדים, יצאו (כנראה) מהגליל.

בימי הנשיא רבן גמליאל (ראש בית הדין),

מקום בית הדין היה ביבנה.

במשנה מתואר, שהעדים עברו דרך

העיר _____, שם היה רבי עקיבא.

ב. סמנו את מסלול הליכת העדים.

4. מהו המקרה במשנה? השלימו בעזרת התרמילון:
עדים ראו את ה _____ בליל _____ . הם יצאו
לדרך, וכאשר הגיעו לאמצע הדרך, גילו שיש בנוסף להם עוד
_____ שהולכים ל _____ כדי
_____ .

5. מהו הדין במקרה זה? הקיפו בעיגול:
א. לפי רבי עקיבא, עליהם להישאר במקום / להמשיך בדרכם,
כדי ש- לא יהיה חילול שבת מיותר / לא יתאכזבו ויימנעו לבוא
בעתיד.
ב. לפי רבן גמליאל, עליהם להישאר במקום / להמשיך בדרכם,
כדי ש- לא יהיה חילול שבת מיותר / לא יתאכזבו ויימנעו לבוא
בעתיד.

6. מעניין לשים :
תואר הכבוד לרבי עקיבא, הוא רבי.
ואילו תואר הכבוד לרבן גמליאל הוא – רבן.
הדבר קשור לתפקידו המיוחד של רבן גמליאל.
מה היה תפקידו של רבן גמליאל? (היעזרו בנאמר בשאלה 3א).

7. השלימו את שמות שישה סדרי משנה! (רמז: זמן נק"ט)
זרעים, _____, נשים, _____, _____, טהרות.

יחידה ה' – כשרות קרובים [ועבדים] לעדות החודש

צליל, אלישמע ואביו המשיכו בהתקדמות לירושלים. בדרך פגש אבא של אלישמע חבר: 'אהרון, מה העניינים? מה שלומך?'

'מעולה אחי, הולכים לירושלים, אה? אני רואה שהבאת איתך חברייה!'. 'כן, הילד שלי וחבר, הם כבר בר-מצווה, ולגמרי גדולים!'

'יפה שילדים בגיל הזה טורחים ומשקיעים לכבוד המצווה. כל הכבוד ילדים! בעצם... כל הכבוד בחורים!'

'תודה, תודה, האמת שלא היכרתי, אבל אלישמע סיפר לי והלהיב אותי, וזה מרגיש לי באמת ממש מיוחד!'

'כל הכבוד לאלישמע, אבל... מה הרעיון שאבא ובן באים ביחד? נראה לי שיקבלו רק אחד מיכם לעדות החודש' – ציין אהרון.

'מה?? אבא, לא סיפרת לי על זה!!' הזדעק אלישמע.

'כן, בעיקרון קרובי משפחה לא יכולים להיות עדים ביחד. ככה זה גם בעדות בחתונה', הסביר אבא.

'מה, גם אם הם צדיקים מאוד, כמו משה רבנו ואהרון הכהן שהיו אחים?' התעניין צליל,

'כן, ככה זה בעדות רגילה. נראה לי שלא רוצים לומר לאנשים 'היי, אתה ואחיך לא מספיק צדיקים, אתם לא יכולים להעיד יחד, נראה לי שאתם זוממים משהו'. אז כבר החליטו שכל קרובי המשפחה יהיו פסולים!'. הציע אהרון.

'אבל... אתם בטוחים שגם בעדות החודש קרובים פסולים? אולי זה רק בעדות של חתונה? כדאי שנבדוק את זה!' אמר צליל.

יחידה ה' – פרק א משנה ז (1)

כדי לענות על השאלה של צליל, נלמד את החלק הראשון של משנה ז'.

אָב וּבְנוֹ שְׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ,

יֵלְכוּ [לבית הדין כדי להעיד]

לֹא שְׂמַצְטְרְפִים זֶה עִם זֶה,

אֶלָּא שֵׁם יִפְסֵל אֶחָד מֵהֶם,

יִצְטָרֵף הַשֵּׁנִי עִם אֲחֵר.

רְבִי שְׂמַעוֹן אוֹמֵר:

אָב וּבְנוֹ, וְכָל הַקְּרוֹבִים,

כְּשֶׁרִים לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ.

1. **סמנו** את שם החכם המופיע במשנה.

2. **תזכורת:** הדיעה המופיעה ראשונה במשנה ללא ציון שם החכם נקראת _____.

3. כתבו את החכם או הדעה במשנה (תנא קמא, רבי שמעון) במקום המתאים:

אלישמע ואביו יכולים להעיד יחד בעדות החודש.	
אלישמע ואביו לא יכולים להעיד יחד בעדות החודש.	

4. גם לפי הדיעה שאב ובנו פסולים לעדות החודש, אב ובנו שראו את החודש – ילכו להעיד. מדוע? כתבו ב**לשונכם!** _____

יחידה ו' – פרק א משנה ז (2)

תלמידים יקרים! לפניכם סיפור:

אָמַר רַבִּי יוֹסִי:

מַעֲשֵׂה בְּטוֹבֵיָה הַרּוֹפֵא,

שָׂרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם,

הוּא וּבָנוּ וְעָבְדוּ הַמְּשַׁחֲרֵר,

וְקִבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אוֹתוֹ וְאֶת בָּנוּ,

וּפְסָלוּ אֶת עֲבָדָו [המשוחרר].

וּכְשֶׁבָּאוּ לְפָנָי בֵּית דִּין [הגדול שבירושלים], קִבְּלוּ אוֹתוֹ וְאֶת עֲבָדָו

[המשוחרר], וּפְסָלוּ אֶת בָּנוּ.

5. השלימו לפי המשנה את הפרטים הבאים:

א. מספר הסיפור - _____

ב. שם האב שהלך עם בנו להעיד על החודש - _____

ג. השלישי שהצטרף לאב ובנו - _____

ד. הכשירו קרובים לעדות החודש - _____

ה. פסלו קרובים לעדות החודש - _____

6. היזכרו בחלק הראשון של המשנה, ומתחו קו בין הדיעות למי שפסק

כמוהו (מימין לשמאל).

הכהנים

קרובים כשרים
לעדות החודש

תנא קמא

בית דין
הגדול

קרובים פסולים
לעדות החודש

רבי שמעון

במחלוקת בחלק הראשון של המשנה, אנחנו פוסקים כמו תנא קמא:
אב ובנו אינם כשרים להעיד יחד.

בחלק הבא של המשנה נלמד:

א. מהו ההסבר לדעתו של רבי שמעון,

ב. וגם נראה, שלא תמיד היה הדבר ברור שההלכה היא כמו תנא קמא.

יחידה ו' – הסבר דעת רבי שמעון

'אבא, אני ממש לא מבין את דעתו של רבי שמעון. למה שאב ובנו יהיו כשרים להעיד יחד דווקא בעדות החודש?'

'שאלה טובה אלישמע. יש שני פסוקים מאוד מעניינים. שים לב:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן .. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם רֹאשׁ חֳדָשִׁים.'

1. אל מי ה' מדבר בפסוק הזה? _____

2. על איזו מצווה הפסוק אומר שהיא שייכת לשניהם יחד? _____

3. השלימו: מפסוקים אלה למד רבי שמעון שאח ואחיו, וכל ה- _____, כשרים ל- _____.

4. מצאו את ההגדרות בתפזורת:

ע	א	ט	ג	מ	ל	י	א	ל	ז
ק	ד	ת	ד	ש	מ	ע	ו	נ	ח
י	ש	י	ב	ר	י	ס	ו	י	נ
ב	ר	ו	מ	ש	פ	ח	ה	א	צ
א	מ	צ	ה	כ	ז	ל	י	ע	מ

עדים כשר פסול קרוב משפחה שבת עקיבא גמליאל שמעון

יחידה ז' – עדים פסולים

סוף סוף ראתה החבורה את הכניסה לירושלים! העיניים אמנם היו עייפות כתוצאה מלילה ללא שינה, אבל ההתרגשות שמילאה את ליבם העניקה להם כוחות חדשים.

בכניסה לירושלים קיבל את פניהם שלט גדול: 'עדי החודש – ברוכים הבאים בשם ה'.' מתחת לשלט הגדול, ניצב דוכן שעליו היה כתוב 'עדי החודש – התאמה לעדות'.

'אבא, מה זה אומר 'התאמה לעדות החודש'?' – שאל אלישמע.

'בואו ונראה. אני לא זוכר את זה מהפעם שעברה שהייתי כאן'.

הם ניגשו אל הדוכן, שם ישבו שני אנשים צעירים, עם אדם מבוגר עם הדרת פנים שנראה כמו רב.

'שלום לכם! בוודאי עשיתם דרך רחוקה! מוזמנים לקחת בקבוק שתייה', קידם באדיבות את פני החבורה אחד האנשים הצעירים.

'תודה רבה!' הילדים בחרו להם שתיה מתוקה, ואבא לקח בקבוק מים. 'כאן, בנוסף לשתייה, אנחנו עוזרים לכם להתארגן לקראת העדות בבית הדין' – הסביר הצעיר השני.

'אני חושב שאנחנו מוכנים היטב. אני זוכר בדיוק את הירח שראינו' – אמר צליל בגאווה.

'כן, אני בטוח, רק אנחנו רוצים לוודא שכל מי שממשיך לבית הדין הוא כשר לעדות, כדי לא ליצור עומס מיותר בבית הדין. במה אתה עובד?' שאל הצעיר בדוכן את אבא של אלישמע.

'מה זה משנה?' התפלא אבא של אלישמע. פעם הייתי מהנדס בניין, פתחתי עסק שלא הצליח והיום אני מחפש עבודה. מה זה משנה?'

'אל תדאג. נראה את המשנה וכבר תבין הכל'. אמר הרב בחיך.

יחידה ז' – עדים פסולים

כפתיחה למשנה הבאה, נקיים דיון על המושג 'הימורים'.

1. אילו חברות הימורים גדולות פועלות בישראל?

2. הקנייה בדוכני החברות הללו מותרת מגיל 18 ומעלה. מדוע לא מגיל צעיר יותר?

3. מהן הסכנות בהימורים?

4. האם מותר לפי התורה למלא ולשלוח לוטו או טוטו? מתוך מדורי 'שאל את הרב' באתרי אינטרנט.

• אתר ישיבה – הרב יעקב אריאל

<https://www.yeshiva.org.il/ask/919>

• אתר שו"ת מורשת – הרב יובל שרלו

<http://shut.moreshet.co.il/shut2.asp?id=1788>

• אתר הידברות -

<https://www.hidabroot.org/question/211983>

5. האם שמעתם על אסונות כתוצאה מהימורים אסורים או מופרזים?

• 'פרשת אתי אלון' - בויקיפדיה

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%9E%D7%A2%D7%99%D7%9C%D7%94_%D7%91%D7%91%D7%A0%D7%A7_%D7%9C%D7%9E%D7%A1%D7%97%D7%A8

• בווידאופדיה – מטלטל – חובה לבדוק התאמה לצופים

<https://www.youtube.com/watch?v=iHpJLceVyPU>

יחידה ז' – פרק א משנה ח – פסולים לעדות

אָלוּ הֵן הַפְּסוּלִין:

הַמְּשַׁחַק בְּקַבָּא, וְהַמְּלוֹה בְּרַבִּית, וּמִפְּרִיחֵי יוֹנִים,
וְסוֹחְרֵי שְׂבִיעִית, וְעֹבְדִים.
זֶה הַכֶּלֶל:

כָּל הָעֵדוּת שֶׁאֵין הָאִשָּׁה כְּשָׂרָה לָהּ,
אֵף הֵן אֵינָן כְּשָׂרִים לָהּ.

1. השלימו בטבלה את חמשת פסולי העדות שבמשנה. בכתיבת הסיבה לפסול – היעזרו בדברי המורה בשיעור ובתרמילון.

<u>הפסולים</u>	<u>הסיבה לפסילתם</u>

- מהמרים – עֲלֹאִים לֹאֵר שֶׁקֶר כְּדִי לְהַרְוִיחַ כֶּסֶף
- עוֹשֵׂי עֲבֵרוֹת כְּשֵׁם לְהַרְוִיחַ כֶּסֶף
- כְּשָׂרִים לְעֲדוּת אַחֲרָיו, וְלֹא לְעֲדוּת הַחוּדָשׁ

יחידה ח' – צורך בעדות על כשרות העד

'אָהָה. עִכְשָׁיו אֲנִי רְגוּעַ יוֹתֵר. פְּשוּט רוֹצִים לְדַעַת שֶׁהַעֲדִים עוֹסְקִים
בְּעִסּוֹק יִשְׂרָאֵל.'

'כֵּן, זֶה הַכֵּל. חֵיִךְ הֵרַב.

'וְעוֹד דָּבַר קָטָן, יֵשׁ מִיִּשְׁהוּ בִירוּשָׁלַיִם שֶׁמְכִיר אֶתְכֶם?'. שָׁאל אֶחָד
הַצְעִירִים שֶׁעֲמְדוּ בְּדוֹכָן.

'כֵּן, חֵבֵר וְתִיק שְׁלִי גַר בִירוּשָׁלַיִם. אֲבָל לֹא נֵעִים לְהַעִיר אוֹתוֹ בְּכַזְּאֵת
שָׁעָה מֵאוֹחֲרַת'. עֵנָה אָבָא שֶׁל אֲלִישָׁמַע.

'לֹא נִרְאָה לִי שֶׁהוּא יִשָּׁן עִכְשָׁיו. אֲנִשֵׁי יִרוּשָׁלַיִם רְגִילִים לִהְיוֹת עֲרִים
בְּלֵילוֹת קִידוּשׁ הַחוּדָשׁ'.

'כֵּן, אֲבָל – לְמָה בַעֲצֶם? יֵשׁ אִיזוֹ בַעִיָּה?' שָׁאל בַּחֲשָׁשׁ אָבָא שֶׁל
אֲלִישָׁמַע.

'כֵּן... לְצַעֲרֵנוּ הֵרַב, לְאַחֲרוֹנָה הַצְּדוּקִים מְנַסִּים לְהַכְשִׁיל אֶת תְּהִלְיָךְ
קִידוּשׁ הַחוּדָשׁ. הֵם שׁוֹלְחִים עֲדִים שֶׁמְסַפְּרִים שְׁקָרִים לְבֵית הַדִּין,
שֶׁכַּבִּיכּוֹל רָאוּ אֶת הִירַח. לִכֵּן כָּל אֶחָד שֶׁמְגִיעַ לְבֵית הַדִּין כְּדִי לְהַעִיד,
צָרִיךְ לְהַבִּיא אִתּוֹ מִיִּשְׁהוּ שֶׁמוֹכֵר לְבֵית הַדִּין, שִׁיאֲשֶׁר שֶׁהוּא לֹא צְדוּקִי'.
'טוֹב, נַעֲבֹר דֶּרֶךְ הַבַּיִת שֶׁל הַחֵבֵר'. סִיכַם אָבָא שֶׁל אֲלִישָׁמַע.

יחידה ח' – פרק ב משנה א

אִם אֵינָן מְפִירִין אוֹתוֹ,

מְשַׁלְּחִין עִמּוֹ אַחֲרָיָהּ לְהַעִידוֹ.

בְּרֵאשׁוֹנָה,

הֵיוּ מְקַבְּלִים עֵדוּת הַחֹדֶשׁ מִכָּל הָאָדָם;

מְשַׁקְלָקְלוּ הַמִּינִים,

הַתְּקִינּוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְקַבְּלִים אֶלָּא מִן הַמְּפִירִים.

הרחבה – מדוע הצדוקים רוצים להעיד שקר בעדות החודש

בתורה בחומש ויקרא נאמר:

- וסַפְּרֶתֶם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת
- מִיּוֹם הַבִּיאְכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפֶה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימַת תִּהְיֶינָה:...
- וּקְרַאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם

אלו הפסוקים שמדברים על ספירת העומר וחג השבועות.

לפי הנאמר בפסוקים:

1. מתי מתחילה ספירת העומר לפי הפסוקים? _____

איך מבינים את המילים בפסוק 'ממחרת השבת'?

- לפי התורה שבעל-פה, הפירוש הוא למחרת חג ראשון של פסח.
- הצדוקים שלא האמינו בתורה שבעל פה, הסבירו – למחרת יום שבת שבחג הפסח.

2. סמנו בלוח השנה שלפניכם, מתי מתחילה ספירת העומר לפי חכמי ישראל ולפי הצדוקים.

י"ד ניסן שבת						
ט"ו ניסן – חג ראשון של פסח	ט"ז ניסן – חול המועד	י"ח ניסן – חול המועד	י"ט ניסן – חול המועד	כ"א ניסן – חג שני של פסח	כ"ב ניסן – שבת	
						י"ז ניסן – חול המועד

בבית המקדש פעלו לפי דברי חכמי התורה שבעל-פה, והצדוקים ניסו לארגן שהדברים יתאימו גם לשיטה שלהם.

איך? הם ניסו להקדים את ראש חודש ניסן, וכך גם פסח יוקדם ביום, וייצא ביום שבת, ואז – ההלכה של הצדוקים תתאים להלכה של חכמי התורה!

1. במשנה מדובר על שתי תקופות.

- א. איך נקראת התקופה הראשונה במשנה? _____
- ב. איך נקראת במשנה התקופה השנייה? _____
- ג. איך נקראים במשנה הצדוקים? _____

2. בתחילת המשנה נאמר: אם אינן מפירין אותו, משלחין עמו אחר להעידו. משפט זה מדבר על התקופה הראשונה או השנייה? הסבירו דבריכם! _____

הרחבה ליחידה ח' – מדוע הצדוקים רוצים להעיד שקר בעדות החודש

החבורה יצאה לדרכה.

'איזה מוזר!' חשב אלישמע בקול. 'מה יוצא לצדוקים מזה שהם משקרים לבית הדין בקידוש החודש?!'

'זה קשור למחלוקת שיש להם עם חכמי התורה על זמני ספירת העומר וחג השבועות' – ענה אבא.

'רגע, מה זאת אומרת? הם לא חוגגים את כל החגים כמונו? הרי הם מאמינים בתורה שבכתב, וגם פסח וגם שבועות כתובים בתורה שבכתב!', תמה צליל.

'כן, חייך אבא של אלישמע. 'חג שבועות כתוב במפורש, אבל התאריך שלו – לא!'

'אני זוכר שסופרים 49 ימים, ואז מגיעים לזמן מתן תורה! אז כן יש תאריך קבוע!' טען אלישמע.

אתה צודק, בתנאי אחד: שכולם מסכימים מתי מתחילים לספור את 49 הימים של ספירת העומר. הסביר אבא.

1. השלימו:

- א. החצר הגדולה בירושלים שאליה היו מתאספים עדי קידוש החודש נקראה _____
- ב. שם בית הדין היו _____,
- ג. ובנוסף היו עושים שם בשביל עדי החודש _____, כדי ש _____

יחידה י' – בית יעזק (2) – מי שיצא מתחום שבת

'ומה ההסבר השני לשם החצר 'בית יעזק'? התעניין צליל.

'ההסבר השני דווקא דומה לרעיון שלכם, שזה מלשון אזיקים.

בעבר, מי שהיה מגיע בשבת לחצר מחוץ לירושלים, לא יכול היה לצאת ממנה'.

'מה?! למה?? אז אף אחד לא יבוא לעדות החודש, אם נתקעים בחצר כל השבת?!' המטיר אלישמע שאלות.

'זה בגלל שיוצאים מחוץ לתחום.

- בשבת, מותר ללכת עד 2000 אמה מחוץ לעיר. מרחק זה נקרא 'תחום שבת'.
- מי שיצא מחוץ למרחק זה – ללא רשות, צריך להישאר במקומו עד צאת השבת.
- מי שיצא מחוץ ל'תחום שבת' ברשות, לקידוש החודש או להציל אנשים,
 - פעם – היה צריך להישאר במקומו. ואז מי שבאו לחצר 'בית יעזק' מחוץ לירושלים, כמונו, הרגישו אזוקים לחצר.
 - אבל כיום, אחרי תקנת רבן גמליאל הזקן, מותר לעדי החודש ללכת מהחצר מרחק של 2000 אמה לכל כיוון.
 - וכוחות הצלה – יכולים לחזור לביתם.

יחידה ט' – בית יעזק (1)

'אבא, הבית של החבר רחוק?' שאל אלישמע, כשסימני עייפות בקולו.

'קצת. כן. למה, התעייפתם?' שאל אבא את אלישמע וצליל.

'אמממ... כן... קצת...' גימגמו אלישמע וצליל.

'כן, אפשר להבין'. אמר אבא בהשתתפות. חשב רגע, ואז הוסיף: 'אני חושב שנלך ישר לבית יעזק. אולי החבר נמצא שם, ואולי נפגוש שם מישהו אחר שמכיר אותנו'.

'יעזק?!' זה נשמע מפחיד קצת, מזכיר לי אזיקים'. צחק אלישמע.

'כן, בטח אוזקים שם את העדים שתופסים אותם משקרים' המשיך צליל את הרעיון.

'איזה רעיון יפה, ילדים'. שיבח אבא, ומיד הרגיע: 'אל תדאגו, אתם הולכים להתפנק בחצר הזו, לא והיות באזיקים'. והוסיף: 'שמעתי שני הסברים לשם הזה.

ההסבר הראשון – 'לעזק' פירושו להוציא אבנים גדולות מהשדה. וגם בחצר הזו מבררים אילו עדויות אינן יכולות להתקבל, ומוציאים אותן'.

סדר _____ מסכת _____ פרק ב משנה ה (1)

חָצֵר גְּדוֹלָה הֵיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם,
וּבֵית יַעֲזֵק הֵיְתָה נִקְרָאת,
וְלָשֵׁם כָּל הָעֵדִים מִתְּכַנְסִין,
וּבֵית דִּין בּוֹדְקִין אוֹתָן שָׁם.
וּסְעוּדוֹת גְּדוֹלוֹת עוֹשִׂין לָהֶם,
בְּשִׁבִיל שְׂיָהוּ רְגִילִים לְבֹא.

בְּרֵאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ זָזִים מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם.
הִתְקִינוּ רַבֵּנוּ גַּמְלִיאֵל הַזְקֵן,
שֶׁיְהוּ מְהֻלְכִים אֶלְפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ.
וְלֹא זוּ בְלִבָּד,
אֶלָּא אַף חֲכָמָה הִבָּאָה לְיָלֵד,
הִבָּא לְהַצִּיל מִיַּד הַגִּיס וּמִיַּד הַנָּהָר,
מִיַּד הַדְּלָקָה מִיַּד הַמַּפְלֹת,
הָרִי אֵלָיו כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר,
וַיֵּשׁ לָהֶם אֶלְפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ.

1. איך נאמר בלשון המשנה:
 - א. בהתחלה, בתקופה הראשונה - _____
 - ב. לכל כיוון - _____
2. 'בראשונה, לא היו זזים משם כל היום'. מדוע? הקיפו את התשובה הנכונה.
 - א. כי הם היו עייפים מאוד.
 - ב. כי רצו שעדים חשודים בשקר לא יעלמו לבית הדין.
 - ג. כי הם יצאו מחוץ לתחום שבת.
3. מה עשה רבן גמליאל הזקן? הקיפו בעיגול:
 - א. העניש את העדים שיצאו מהחצר בשבת ללא רשות.
 - ב. התיר לעדי החודש וכוחות ההצלה לצאת מהחצר בשבת.
 - ג. קבע שיתנו לעדי החודש סעודות, כפיצוי על כך שאינם יוצאים מהחצר.

****הרחבה – רבן גמליאל הזקן****

רבן גמליאל הזקן היה נשיא הסנהדרין בירושלים, בסוף ימי המקדש השני. נכדו, רבן גמליאל, היה נשיא הסנהדרין ביבנה, מעט אחרי חורבן המקדש השני. באחת המשניות הקודמות (משנה ו') למדנו על רבן גמליאל – הנכד, שכתב מכתב לרבי עקיבא.

4. מדוע לדעתך נקרא רבן גמליאל במשנה שלנו – 'הזקן'? _____
5. היזכר: מדוע נקראים שני הרבנים גמליאל 'רבן' ולא 'רבי'? (עמוד 6 שאלה 6) _____
6. במשנה מפורטים כוחות הצלה שונים. מתחו קו בין המילים במשנה לכוחות ההצלה המתאימים.

המילים במשנה	כוח ההצלה
• חקמה הבאה לילד	• חילוץ משיטפון והצפה
• הבא להציל מיד הגיס	• רפואה – סיוע ליולדת
• [הבא להציל] מיד הנהר	• חילוץ מבית שהתמוטט
• [הבא להציל] מיד הדלקה	• ביטחון – הצלה מצבא זר
• [הבא להציל] מיד המפלול	• כיבוי אש

7. מדוע רבן גמליאל הזקן התיר לכוחות ההצלה ועדי החודש לצאת מהחצר אליה הגיעו? הרי הם יצאו מתחום שבת? היעזרו בשאלות של אלישמע בתחילת יחידה י' בעמוד הקודם.

מצגת מלווה

יחידה י"א – חקירת העדים

אחרי שאכלו ושתו, המתינו צליל, אלישמע ואבא לתורם להיכנס לבית הדין. חלפו מספר דקות, והנה שמעו את הכרוז קורא להם 'גבריא, צליל ואלישמע – נא להגיע לבית הדין'. מלאי התרגשות נכנסו כולם אל החדר שלפני בית הדין.

'גבריא, אתה נכנס ראשון'. אמר האחראי. ואבא של אלישמע נכנס.

מולו ישבו שלושה רבנים נכבדים, והדיין שישב באמצע שאל: 'שלום גבריא, בשביל מה באת לכאן היום?'

'כדי לספר לכם על הירח החדש שראיתי בתחילת הלילה'.

'יפה. בוודאי טרחת רבות כדי להגיע. אנחנו מעריכים מאוד את המאמצים שלך! זכית זכות גדולה להשתתף בקביעת החודש, שקובע את זמני חגי ישראל!' שיבח אב בית הדין.

'כעת, נשאל אותך כמה שאלות על הירח שראית. חשוב שתענה בריכוז ובאופן מדויק. אתה מוכן?' שאל הדיין שישב מימין.

'כן, בעזרת ה', ענה ברוגע גבריא.

'טוב, אם כך – ספר לנו: מתי ראית את הירח? לפני או אחרי שקיעת השמש?' שאל הדיין שישב משמאל, ואבא של אלישמע השיב - 'אחרי שקיעת השמש. הוא היה סמוך לשמש בצד מערב'.

'טוב. ויחסית לשמש, הוא היה קצת לימין, לצפון, או שמאלה – לדרום?'

'מעט שמאלה, לדרום'.

'באיזה גובה בערך היה הירח? למעלה מעל הראש? חצי גובה? רבע גובה?'. 'הירח היה ממש קרוב לשקיעה. אולי שמינית גובה ואולי פחות'.

'טוב. ספר לנו עכשיו על צורת הירח. יש צד מעוגל וקצוות. לאן הצד המעוגל היה מופנה? למעלה? למטה? ימינה? לאן?'

'הוא היה מופנה למטה, וקצת ימינה לכיוון השמש ששקעה'.

'ושאלה אחרונה: מה היה העובי של הירח? כמו חצי ירח? כמו בננה?'

'הוא היה אפילו יותר דק מבננה'.

'טוב. תודה רבה לך!' אמר הדיין שישב מימין. 'סיימנו את השאלות. אתה יכול להמשיך בדרכך'.

'תודה, ו... חודש טוב!' נפרד בהתרגשות אבא של אלישמע.

יחידה י"א – מסכת פרק ב משנה ו (1)

כיצד בודקין את העדים?

זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון.

מכניסים את הגדול שבהם,

ואומרים לו:

אמר, כיצד ראית את הלבנה,

לפני החמה או לאחר החמה? לצפונה או לדרומה?

כמה היתה גבוהה, ולאין היתה נוטה?

וכמה היתה רחבה?

ואם אמר "לפני החמה", לא אמר כלום.

יחידה י"א – חקירת העדים

1. מתחו קו בין השאלות המוזכרות במשנה לפירוש המתאים.

<u>השאלה במשנה</u>	<u>הפירוש</u>
<ul style="list-style-type: none"> • לפני החמה או לאחר החמה? 	<ul style="list-style-type: none"> • האם הירח נראה משמאל או מימין לשמש ששקעה?
<ul style="list-style-type: none"> • לצפונה או לדרומה? 	<ul style="list-style-type: none"> • לאן היה מכוון הצד המעוגל של הירח?
<ul style="list-style-type: none"> • כמה היה גבוה? 	<ul style="list-style-type: none"> • האם הירח נראה לפני או אחרי השקיעה?
<ul style="list-style-type: none"> • ולאין היה נוטה? 	<ul style="list-style-type: none"> • מה היה גובה הירח בשמים?
<ul style="list-style-type: none"> • וכמה היה רחב? 	<ul style="list-style-type: none"> • מה היה עובי הירח החדש?

2. איך אמרו בלשון המשנה את המילים הבאות? השלימו:

- א. בודקים - _____
- ב. העד החשוב יותר - _____
- ג. הירח - _____
- ד. השמש - _____
- ה. היה מכוון - _____

3. פתרו את התפזורת להנאתכם!

פ	ה	ת	ד	ל	ו	י	ת	ו	ד	ו	ע	ס
ז	ד	ל	ס	ב	ש	ח	צ	ו	ד	ע	ו	מ
נ	ק	ג	צ	נ	מ	פ	מ	י	ק	ו	ד	צ
ה	ת	י	ט	ה	ב	נ	י	ד	ת	י	ב	ח
ר	א	ס	ו	ת	ח	ו	מ	ש	ב	ת	ד	ל
ע	מ	פ	ל	ו	ת	ק	ז	ע	י	ת	י	ב

בית יעזק בדיקות חמה לבנה צדוקים בית דין תחום שבת
סעודות מועד הצלה גיס נהר דלקה מפלות יולדת